

פרשת
נצבים-וילך תשע"א
ראש השנה
תשע"ב

בא להתפלל

לרפואת ברוך בן הדסה רחל

לרפואת נפתלי שמעון בן רבקה

לרפואת חגי יצחק בן פנינה

לרפואת אסתר רחל בת רבקה

לרפואת חי יוסף בן מרים

לרפואת אלישבע בת שרה

לרפואת חיה שפרה בת הודיא הדסה

לרפואת בציון בן לאה

לשנה טובה תכתבו ותתמונו לאלתר לחיים טובים ולשלום.

ברש"י למה פרשה זו סתומה וכו' מצרת השיעבוד וכו'. מקשים העולם הלא עדיין לא הי' שיעבוד כ"ז שחי אחד מהם, כמו שפי' רש"י בעצמו. ונראה לפרש דהנה טענתו של פרעה היה לכאורה משום שכלכל בשני רעבון, ומצד (כ"א) [זה יכול] לשעבדם, והנה באמת כשבא יעקב פסק הרעב, רק אחר שמת חזר לקדמותו, לפיכך עתה כשמת יעקב מיד היה טענה לפרעה לפיכך התחיל צרת השיעבוד.

והנה פשטת המקרא שלכך פרשה זו סתומה דקאי אדלעיל שאמר יעקב לפרעה ימי מגורי וכו' ועכשיו חי עוד י"ז שנים, ואיתא במדרש [מובא בבעה"ת] יעקב היה לו לחיות ק"פ שנה, רק מפני שהתרעם בפני פרעה שאמר ימי שני מגורי וכו' מעט ורעים, אמר הקב"ה

אני הייתי עמו בכ"מ עכשיו הוא מתרעם
עלי, ולכך נחסר משנותיו ל"ג שנה, מנין
התיבות שבפסוק זה, ואיתא ששנותיו של
יעקב היו קמ"ז נגד קמ"ז קללות
שבתוכה, מ"ט שבתורת כהנים וצ"ח
שבמ"ת*, ואיתא עוד [תנחומא פרשת
נצבים] מאה קללות חסר ב', ויל"ד למה
לא נקט צ"ח, אלא שנחסרו שתיים והיא
מיחת צדיקים, והוא ב' ענינים כמו"ש
[ישעיה כ"ט י"ד] ואבדה חכמת חכמיו
ובינת נכונים תסתתר [עי' איכ"ד פ"א
ל"ט], ואיתא בגמרא [ר"ה י"ח ע"א] ת"ת
וג"ח מאריכין ימים, ול"ג הוא ר"ת
לימוד ג"ח, ועל אלו השניים לא היו
מכפרין שנותיו של יעקב שהיו רק קמ"ז
שנה, ולכך אמרו מי יכול לעמוד באילו
כדאיתא [תנחומא שם], ולפ"ז א"ש דלכך
פרשה זו סתומה, דקאי אלעיל אשנותיו
של יעקב שנחסרו ל"ג, והיה סילוק ת"ח
ונסתמו עיניהם היינו שפסקה תורה וג"ח,
וע"ז אמר דהע"ה [תהלים קי"ט י"ח] ג"ל
עיני ואביטה נפלאות מתורתך, ודו"ק.

(2)

בשם הרב הגאון וכו' מו"ח יעקב נ"י

ט"ם ומ"ץ דק"ק ווילנא י"ז

5-65

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם וגו'.
ופירש"י ז"ל (בפסוק י"ב) וז"ל ומ"ח למה נסמך
פ' אתם נצבים לקלות, לפי ששמעו ישראל מאה קלות
חסר שתיים חוץ ממ"ט שבחורת כהנים. הודיקו פניהם
ואמרו מי יוכל לעמוד באלו. התחיל משה לפייסם אחס
נצבים היום וכו' פ"ט. ובמדרג איתא ואם תאמרו
שמה לרעתכם נתתי לכם את התורה. לא נתתי
אותה אלא לטובתכם וכו'. ושמעתי בשם הגאון
הדרשן וכו' מו"ח יעקב נ"י מ"מ ומ"ץ דק"ק ווילנא
י"ז שדרש המאמר הזה כמין חומר. זהו. כי הדרך
הוא בבתי סופרים (גימנאזיוס) שאין מענישים קשה
להתלמידים המאנים להקשיב לקח. רק להתלמידים
הגונים וטובים המלטיינים בלמודם נותנים להם מספר
ארבעה (4) או חמשה (5) המורה על ידיעתם
דרבה וכשרונותיהם הנעלים. ולתלמידים הגרועים
נותנים מספר קטן כמו שנים (2) או אחד (1)
המורה על גריעות ופחיתות למודם. ולתלמיד היותר
גרוע שלא יראה ללמוד כלל נותנים לו גאל (0)
המורה על בלי מה וכלום. אבל לעגשו עבור זה
ביסורים ובהכאות וכדומה. זאת לא יעשה. אכן
יש בבתי למודים אחרים שמענישים קשה להמאנים
והמסרבים. דהיינו בבתי למוד להמשוגשים (דולהויו)
אשר אם לא יאבה מי מהם לשמוע בקול המנהל
והמשגיח. אז עגש יעגש ביסורים קשים ומרים.
וחובטים אותו במקלות ובשופים עד כי יאלץ
להקיים ולקיים את כל דבר חפץ המשגיח. והטעם
בזה יבינו כולם. כי הראשונים אף אם לא יבינו
בחכמות ובמדעים. בכל זאת לא נופלים המה
משארי בני אדם ובחור אנשים יחשבו. רק אם היו
רזים ללמוד היו מאגשי המעלה המלוויים והיו
מאושרים בארץ. ועתה כשלא רצו להקשיב לקול
מוריהם הגם ככל המון האדם. אבל לא נופלים המה
מהם. אכן אלו האחרונים אם לא ישמעו בקול

6

המלמדים, והמישר אורחותם ובשגשגון יתנהגו לא
יתשבו כלל לאנשים, לזאת הם מוכים בלי חשך עד
כי יתגבו ויורגלו לאט לאט להתנהג כאנשים, כמלא
מזה דהממאנים להיות מהנאורים ואנשי המעלה לא
יוסרו על זה, אחרי דנשארם בתור אנשים, אבל
הממאנים להיות כלל כאנשים ובשגשגון יתנהגו, אלה
יוסרו בעונשים קשים, אחרי דנפסד מהם שם האיש
לגמרי, ובכבוד אנשים לא יתחשבו כלל, והבחינה
לכחיים הנ"ל להכיר חיזה מהם בית ספר לחכמות
ומדעים, וחיזה לנהג וללמד להמשוגעים, הוא כן.
דכאשר נבוא לבית ונראה שיש שם כלי נתיבה,
דהיינו עטים (פעדערס) קסתות סופרים (טיגטערס),
גליונות מחוברים (טעטראדין), טבלאות לחשבון
(טאבלעס), אז נדע כי בית ספר לחכמות ומדעים
הוא, אך אם נראה שם אמבטאות (וואנטס), ורלוועות
חליות על הקיר, וסוטים ומקלות, נדע כי בית למוד
למשוגעים הוא; והנה גם בני ישראל יתפארו ויתאמרו
כי התורה הרוממם ותחכם עליון על כל הגוים,
ואומרים, אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את
תורתו, ר"ל מה שנתן לנו את תורתו, משום דבחר
בנו להיות מובחרים מכל העמים, ועוד אומרים תמיד
אחה בחרתנו מכל העמים, משמע מזה דבלא נתינת
התורה היו שוים לכל העמים, ועתה בלמוד התורה
נחשלו להיות עליון על כל העמים, אכן נוכל לאמר
שלא כן הדבר, רק בהיפך כי מפני שראה הקב"ה
שהם גרועים מכל העמים, לזאת נתן להם התורה
שתכשירם להיות לאנשים כנ"ל, ועל דרך שאמרו ז"ל
במשנת בילה (כ"ה ע"ב) מפני מה נתנה תורה לישראל
מפני שהן עזין (ונתנה להם תורה שיעסקו בה והיא
מחשת כחם ומכנעת לבם) ואחרי שנוכל לאמר
בהיפך, לריבין לראות איך תורה הבחינה על זה,
והנה הבחינה תורה לכאורה היפך מדבריהם, דהלא
התורה מלאת מיעודים איומים ונוראים אם לא
ישמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת (ועיין
למעלה בפ' בחקותי) ואם היה כדבריהם שהתורה
לא ניתנה להם רק לרוממם על כל הגוים, מדוע
יפגשו על מניעת שמירתה? וא"כ לכאורה לריבין
אנו עתה ליבוש מן העמים לומר אחה בחרתנו
מכל העמים, ואשר בחר בנו, דהלא הם יכחישו
אותנו ויאמרו איך תוכלו לומר כן, והלא הבחינה
תורה להיפך שאתה גרועים מכל העמים, והתורה
ניתנה לכם רק לנרפכם ולעשותכם לאנשים, שאם

(7)

היה כדבריהם שהתורה ניתנה לכם להעמידכם על
 מרום פסגת ההצלחה ולהיות מאנשי המעלה. מדוע
 חטאתו על ביטולה בעונשים איומים וטראומים.
 וניתחם לשמה ולבזיה. לקלון לתרפה ולכלימה כהיום
 הזה? וזאת היא טונת המ"א. כששמעו ישראל
 מאה קללות חסר שמים. וטכחו מזה לדעת כי
 התורה תלפס רק לעשותם לאנשים. הוריקו פניהם.
 דהם יסבלו מן התורה לרות רבות ורעות. ונהרגים
 עליה כל היום. ולבסוף התורה לא תרומם. אם
 כן לשוא כלו כחותיהם עליה. התחיל משה לפייסם
 והציגם פשר הדבר. דהטנין בזה הוא כן. הן
 אמנם דעל מניעת לימוד החכמות אין מענישים
 ככ"ל. אך בכל זאת יש כ"מ בדבר. דהיינו אם
 המורה הוא איש נכרי אשר לא יכנס בעובי הקורה
 עבור טובת התלמידים. הוא לא יעשה דבר עבור
 זה. רק יתן רושם ואות על שפלות ערכם ולא
 יוחר. אמנם אם האב בעלמו הוא המורה. אז
 מאהבת האב אשר להבן שרונה להללימו ולהעלותו על
 גרם המעלות. יכהו מכות חכוריות גם על מאנו
 להקשיב לקול החכמה. וזהו שאמר להם משה. אתם
 נלצים היום כלכם. ר"ל אל יפלו פניכם מהקללות
 והעונשים. כי אדרבה דעו שהקללות והיסורים מקיימין
 אתכם ומליבין אתכם לפניו. כפירש"י ז"ל. ומפרש
 למה הוא כן. מפני שהוא לפני ה' אלהיכם. אשר
 הוא לכם בצחינת אב. כדכתיב בניס אהם לר'
 אלהיכם. לזאת מאהבתו אתכם הוא מיסר אתכם
 כשלא תרצו להיות מבני המעלה ועם סגולה לשם
 ולכבוד ולתפארת ולהיות עליון על כל הארץ. וזאת
 היא ג"כ טונת המדרש. ואם תאמרו שמה
 לרעתכם נתתי לכם את התורה. ר"ל מפני הרעה
 שיש בכם שאתם גרועים מכל העמים. לזאת
 נתתי לכם את התורה לעשותכם לאנשים כי תהיו
 שווים לכל העמים. לא תאמרו כן. כי באמת
 אין אתם גרועים מכל העמים. והתורה לא נתתי
 לכם אלא לטובתכם כי תהיו עליון על כל הארץ
 ככ"ל. — ופעם אחת אמר באופן אחר כן.
 דלכאורה קשה למה היה לריך משה רבינו לפייסם.
 והלא אדרבה יוחר טוב שייראו ויפחדו מפני
 הקללות ולא יחטאו. דהלא זאת היא מטרת
 המוכחה. דבוודאי אינו רוצה שמו ימעלה שיתקיימו
 הקללות בישראל חלילה. רק רוצה הוא שייראו
 מפני העונשים הטראומים והקללות הגמורות. ולא יחטאו

8

ולא יענשו. וא"כ מה היה לריך לפייסם? אך הענין
 בזה הוא כן אמר הרב הכ"ל. דהנה יש שני
 מיני תוכחה. דהייט אם יוכיח לקטן שלא ילך
 שובב בדרך לבו. ושיהא חשקו בתורה. או
 אומר לו דע אם לא תרלה ללמוד. אדוש את
 בשרך בשוטים וברקנים. ולא אחן לך לאכול.
 זכור ואל תשכח מה שאני אומר לך. אך אם
 יוכיח לאדם גדול. ומה גם לאיש רם המעלה. ויאמר
 לו ראה אם לא תשמור לעשות את כל דברי
 התורה הזאת. הנני איימר את בשרך בשוטים
 וברקנים. ואפיל את שניך. הלא דעת לנבון נקל.
 דרק מי שאין לו שכל כלל. או איש משוגע. יכול
 לומר לו כן. דלאנשים גדולים לריכין להבינם בשום
 שכל ובטוטוד"ע את הדרך ילכו בה. והמעשה אשר
 יעשו. כמו שאמר המלך החכם. יראת ה' מוסר
 חכמה (משלי ט"ו ל"ג) רטט לומר מן מוסר חכמה
 תבוא יראת ה'. והנה דור המדבר היה דור דעה.
 דור גבוה ונשא מאוד. ובזוהר כתב כמה פעמים.
 דדור כדור המדבר לא יהא עד דור דייחא מלכא
 משיחא ב"ב. ומשה רבינו ע"ה כשבא להוכיחם.
 אמר להם ל"ח קללות נמרצות איומות וטורחות.
 אשר לא יאות לאמר כן. רק לאנשים הדיוטים
 פחותי הערך. לא לדור גבוה כדור המדבר. לזאת
 הוריקו פניהם. שראו דמשה רבינו יחזיקם
 במדרגה נמוכה מאד. שהגיד להם דברים כאלה.
 התחיל משה לפייסם. ואמר להם אל יפלו פניכם.
 כי אחס לנבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם. ר"ל
 במדרגה נשאה וגבוהה מאד. עד לפני ה' אלהיכם.
 ראשיכם שבטיכם וגו'. טפכם נשיכם וגו' מחוטב
 עליך עד שואב מימין. כלכם הגכם עומדים במדרגה
 גבוהה ונשאה מאד. לעברך צברית ה' אלהיך
 ובאלתו וגו'. למען הקים אותך היום לו לעם וגו'.
 ומה שהוכחתי לכם בתוכחות כאלה. משום ולא אחכם
 לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת ואת האלה
 הזאת. כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום
 לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום.
 ולדורות הבאים אשר איננו פה היום. עבורם אמרתי
 התוכחה הגדולה והנוראה הזאת. ולואי שיופיל להם
 זאת. אבל לכם לא הוצרכתי להגיד התוכחה הזאת:

(9)

התשובה

התשובה
היא

עד היכן השפעת החברה לרעה? עד כמה השפיעו עלינו המצרים, עשאונו רעים? הלא נראה מה שאמר משה רבינו לפני פטירתו: "כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים... ותראו את שקוציהם ואת גלליהם... פן יש בכם איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבבו פנה היום מעם ה' אלקינו ללכת לעבד את אלהי הגוים ההם" (דברים כט, טו).

הגע עצמך, ראו - מתי? ארבעים שנה לפני כן! ובינתיים הן ראו במכות מצרים, ובאלהיהם עשה ה' שפטים, וקריעת ים סוף, ומתן תורה -

וכל זה לא מוחק ראייה מלפני ארבעים שנה!

ויותר -

עשו נשא נשים בהיותו בן ארבעים, "ומהיין מרת רוח ליצחק ולרבקה" (בראשית כו, לה). ליצחק יותר מלרבקה, לפי שרבקה הייתה רגילה באביה ובאחיה שהיו עובדי אלילים (שפתי חכמים, שם).

נתבונן: רבקה הייתה בת שלוש בנשואיה, והייתה צדקת ולא למדה ממעשיהם, כעבר עשרים שנה ילדה, ועשו היה בן ארבעים שנה בנשואיו. ומה שראתה ששים שנה לפני כן, השפיע עליה שלא הזדעזעה כל כך!

(10)

נורא!

את אשר ישבנו בארץ מצרים
ואת אשר עברנו בקרב הגוים. יש
אנשים ה"קשים לשמוע" ורק ע"י ישיבה
ארוכה באיזו ארץ הם קולטים ומקבלים
את נימוסי המקום; לעומת זאת יש כאלה
ה"ממהרים לשמוע" ודוקא כשהם עוברים
על איזה מקום ורואים שם "על רגל אחת"
מנהגים חדשים בעיניהם, הם מתרגשים
מהם ורישומם נחרת בלבם לאורך ימים
ווכמו שאמציה נלחם באדומים והביא עמו
את אלהיהם וישתחו לו, דה"ב כ"ה).
והדגיש משה לב"י, שהפעם קיימים ב'
החששות כאחד, שהרי ישבתם במצרים
ימים רבים בין עובדי אלילים גם עברתם
בקרב גוים רבים וראיתם שיקוצים

וגילולים „חדשים“, ופן מצאו נימוסיהם
חן בעיניכם, ולפיכך גדולה הסכנה ועלי
להזהיר אתכם באלה ובשבועה ע"ז.

(12)

כ"ס - 65

בפסוק פן יש בכם כור והי' בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך
בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירותי לבי אלך למען ספות הרוה את הצמאה.
הנה בפסוק זה כתבו המפרשים כמה פירושים, עיין עליהם, ולאשר שבעים
פנים לתורה אכתוב ג"כ מה שיש לפרש עוד בזה די"ל שהכתוב מדבר כאן
בוה שחושב לעשות פשרות כי מתברך בלבו ששלום יהיה לו אף כי בשרירות
לבו ילך כלומר במה שלבו תאב יצמאה ילך [ואפשר דשרירות הוא כאן מלשון
להיות כל איש שורך בביתו דפירושו שלטון ומתברך רשע זה בלבו כי לבבו
ותאוותיו שולט עליו ואינו מוכן להלחם עמו] ורק במה שהוא "רה" כלומר
שאין לו תאוה טבעית לזה בזה הוא יהא דתי שיציית למה שהתורה דורשת
ומתברך בלבבו שע"פ פשרה זו כבר יצא ידי חובת יהדותו ושלום יהיה לו.
והנה אפי' החליט לפשר במצוה אחת שלא ישמרגה רח"ל כבר גדול

2055

(3)

עונו מנשוא אורא גורא גוראות והוא בכלל משיב הנפש אשר תעשה ביד רמה וכי
את ה' הוא מנלף כר כמ"ש רבינו וז"ל בשע"ת ש"ג אות קמ"ג ע"ה
והסיפה הנהגה שפיקר פשרתו הוא שקר שאפילו בפשרתו לא יעמוד, כי ירשיע
גם במה שאין לו תאנה טבעית וזהו למען ספות הרזה את הצמאה [דכל דבר
שהוא סבה לחבירו וקרא עשייתו למען המסובב כמשי"כ הרמב"ן ז"ל והביא
מכמה דוכתי ע"ש] שמכיון שיכנסו להתאות שהוא חפץ בהם אח"כ ירד מטה
מטה כדפירש"י ז"ל ^{א"ת 75967 12345} בפ' בחוקותי וחכחה בפסק זאם לא תשמעו לי
ולא תעשו כר ואם בחוקותי תמאסו כר ופירש"י ז"ל ואם לא תשמעו לי
להיות עמלים בתורה אח"כ ולא תעשו משלא תלמדו לא תעשו ואם בחוקותי
תמאסו מואס באחרים העושים ומשפטו תגעל נפש שונא את החכמים: לבלתי
עשות מונע את אחרים מלעשות להפרכם את בריתי כופר בעיקר ע"ש בפירש"י
ז"ל, ולכל אלו הדברים כבר אין לאדם תאנה טבעית רק הוא רשע תגפש

וטומאתה ששונא את מי ששומר את התורה באמת, ותראה שהפשרן הלוה השונא את שומרי התורה לפי שאינם משתווים עמו בפשרותיו הוא בידדות גמורה עם רשעים גמורים ולא איכפת ליי כלל מה שאינם משתווים עמו וכמה שמורדים בהקדוש ברוך הוא ר"ל, ואת הת"ח השומרים את התורה באמת אותם ישנא ויחפץ לראות ברעתם ה' ישמרנו, וכל אלו הדברים כבר אינו מחמת תאוה הטבעית כי בטבע הוא דבר, "רוה" שאין לזה תאוה טבעית לשנוא ת"ח ולמנוע אחרים משמירת התורה, רק מכיון שירד לתאומו שוב מסור הוא ברשות יצרו והיום אומר לו עשה כך וכך וזהו למען ספות הרוה את הצמאת ואמר הכתוב לא יאבה ה' סלוח לו כה, השי"ת יציל שארית פליטתינו משחת.

הגדה

והי' צממעו את דברי האלה הזאת
 והצרך צלצו לאמור שלום יהי'
 לי כי צטרירות לבי אלך ותמוה עוד
 מקסים העולם מהא דפרס"י צפי' בחקותי
 על ונחתי שלום בארץ שמה תאמרו אם
 יש שלום יש כל ואם אין שלום אין
 כלום הכי מצטרך ונחתי שלום ותמוה
 אם ישמע את דברי האלה יאמר שלום
 יהי' לי ואם ישמע כל הצרכות יאמר
 שמה לא יהי' לי שלום ובסי' מנחה
 יהודא ביאר עפי"ד הש"ס צרכות שאלו
 מה"ש להקצ"ה כתבת צתורה אשר לא
 ישא פנים ואחא נושא פנים לישראל
 דבי' ישא הי' פניו אליך ויפס לך שלום
 והפיצ הקצ"ה איך לא אשא להם
 פנים שהם ג"כ נושאים לי פנים הכי
 כתבתי ואכלת ופצעת וצרכת והם
 מדקדקים עד כזית היולא מזה שליחתי
 יכול השי"ת לישא פנים לישראל, אם
 מצרכים צהמ"ז חפ"י צלח פציעה חבל
 אם אינם מצרכים רק עד פסובעים
 לא יכול לישא להם פנים ולתת להם
 שלום מעום קטרוג מה"ש וצום אי"ש
 שאלינו צקללות ואכלתם ולא תצנעו
 וא"כ יתצרך צלצו שלום יהי' לי כי
 הכי מצרך צהמ"ז חפ"י צלח פציעה
 ואיב הקצ"ה ישא לי פנים ויתן לי
 שלום וע"ז מפיצו לא יאצה הי' סלוח
 לו חבל ההם בקיום התורה חלל הצרכות
 כי ואכלתם לחמכם לסובע ופרס"י פס
 אוכל קימעא ומצטרך המזון צמעיו
 וא"כ מיד הוא מצנע חפ"י צאכילת
 קימעא וא"כ אין הקצ"ה יכול לישא
 פנים וליתן שלום לכך הכי מצטרך
 ונחתי שלום :

16

דרוש ה

איכה קפיעול ה' על הר ליון ששמש שועלים הלכו בו אחת
ה' לעולם תשב כסאך לדור ודור למה לנלח
תשכחנו העזבנו לאורך ימים, לתבין המשך הכתובים וביאורם,
דכנה בפרשה בחקתי כתיב והשימותי חני את הארץ ושמומו
עליה אויביכם היושבים בה וכתב שם רש"י והוא מדברי
התורה כהנים והשימותי חני את הארץ זו מדה טובה לישראל
שלא ימלאו האויבים נחת רוח באלהם, ולכאורה מאי ל"מ היא
לישראל אם הם יקבלו נחת רוח בה או לא, ומה טובה
יש בזה לישראל, וביאור הענין הוא דהו נחמה גדולה לישראל
דארץ ישראל נתקדשה מכל הארצות עד שאינה יכולה לסבול
עליה עובדי עבירה מלך קדושה וכומו שאמר הכתוב ולא
תקיא הארץ אתכם כאשר קאה כו', וגם עתה שישראל גלו
ממנה אינה סובלת עובדי עבירה וגם הנחמה אינה מקבלים
ממנה קורת רוח דגם עתה היא בחורבנה ואינה מיושבת
כישוב כל הארצות, והו מופת גלוי שעדיין הארץ בקדושה
הראשונה עומדת שנתקדשה עבור ישראל וגם עתה שגלו
ישראל ממנה לא סילק ה' קדושתו ממנה ומחזיק אותה בקדושה
עבור ישראל שישבו אלי' ותחזור הארץ לכבודה הראשון,
והו ביאור הכתוב על הר ליון ששמש שועלים הלכו בו, דהו
שמש ואינו מיושב מהאויבים כמו שארי ארצות ונתן טעם לזה
אחה ה' לעולם תשב כסאך לדור ודור משום שיכתך כביכול
בה ועדיין כסאך שם דהו בקדושתך ועמידה לחזור
אלינו ח"כ למה לנלח תשכחנו העזבנו לאורך ימים דאם ה'
מקום לומר דמאכס לעולם לא ה' שום קושי' על אריכת
הגלות, אבל כיון דלא מאסתו לעולם ותגאלו אותנו אנו
שואלים למה אחה מאריך כל כך הרבה זמן הגלות. וזה נעמוד
על ביאור הגמרא כוף מס' מכות שראו שועל יולא מבית קה"ק
התחיל ר"ע מלחק והביא להם הפסוק ואעידה לי עדים
נאמנים את אורי' הכהן ואת זכרי' בן ברכי' תלה הכתוב
נבואתו של זכרי' נבואתו של אורי' באורי' כתיב לכן בגלגלם
ליון שדה תחרש בזכרי' כתיב עוד ישבו זקנים וזקנות בשערי
ירושלים כו' עכשיו שנבואתו של אורי' נתקיימה בידוע שנבואתו
של זכרי' מתקיימה, ולכאורה למה תלאן זה בזה, ולפי א"ל
מבואר היטב דע"ז שהיא שממה ושועלים הלכו בו הוא
מופת דישובו לה שנית :

ובזה בארנו המשך הכתובים ירמ' ד' ראיתי הארץ ובה
תוהו ובוהו כו' ראיתי ההרים והגם רועשים וכל
הגבעות התקלקלו ראיתי והגם חין האדם כו' ראיתי והגם
הכרמל המדבר וכל עריו נתאו מפני ה' מפני חרון אפו כי
כה אמר ה' שממה תהי' כל הארץ וכלה לא תעשה, והמשך
הפסוקים לריך ביאור, גם יש להבין מה דאמר כי כה אמר
ה' דמה טעם הוא למה שאמר מקודם, רק הענין דבפרשה
בחקתי כתיב והיתה ארלכם שממה ועריכם יהיו חרבה ואיחא
בחורת כהנים ועריכם יהיו חרבה זו מדה קשה שבזמן שבעה"ב
גולה מעירו וסופו לחזור כאלו חין ביתו וכרמו חרב, וביאור
הענין דהיולא מן הבית ודעתו לחזור לה עוד אינו מחריב
לעלם הבית ולא ישבור החגור שבו וכדומה וכשראה לאחד
שילא מן הבית ומחריבו מראין הדברים שאין בדעתו לשוב לו

(17)

עוד , והנה בשעת חורבן אחר שגלו ישראל ממנה נחרב אח"כ גם גוף הארץ וגוף הערים וכמו דאיתא במס' שבת כ"ב שנה נתקיים בארץ ישראל גפרית ומלח שרפה כל ארצה , ומראין הדברים שגרשם לגמרי ואין סופם לחזור לה , ובזה בארנו המשך הכתובים פרשה נלצים ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה וראו את מכות הארץ ואת תחלואיה אשר חלה ה' בה גפרית ומלח שרפה כל ארצה כו' כוהפכת סדום כו' ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת מה חרי האף כגדול הזה ואמרו על אשר עזבו כו' וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה , ואיתא במס' סנהדרין דף מ' מה היום הולך ואינו חוזר אף הם אינם חוזרים יעו"ש והמשך הכתוב כך הוא דיראו מכות הארץ דגוף הארץ נחרבה בגפרית ומלח ועל זה יגדל אללם החמי' על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת פי' דבשלמא האנשים חטאו וגלו אבל למה החריב גם גוף הארץ ושיצו תשובה לעלמא דהשליכם אל ארץ אחרת כיום הזה דאינם חוזרים לה עוד ומש"ה נחרבה גוף הארץ וזהו חות ומופת להם שלא יחזרו עוד :

ונתברר מהאמור לעיל דמהא דנחרב גוף הארץ והערים מראים הדברים שאין סופו לחזור , אמנם מהא דנשאר הארץ שנמנה גם עתה וגם המה אינם מקבלים ממנה קורת רוח כבכל מדינות של חו"ל הרי ארצה הוא סימן שעדיין מחזיק אותה עכורו והיא עדיין בקדושתה ומחזיק אותה עבור ישראל ולא נהנה להם לנחלה לעולם , ולפי זה הרי נשאר הקושי דא"כ למה נחרבה גוף הארץ והערים ומוכרח לומר תי' אחר דזה הי' לטובתם של ישראל וכמו דאיתא במס' ברכות מזמור לאסף קינה לאסף מצעי לי' אלא שספק חמתו על עינים ואבנים דחלילה אם הי' מעניש רק לישראל עלמא עבור עונותם היו חייבים בלי' חלילה ומש"ה ספק חמתו על עינים ואבנים והחריב גוף הארץ כדי להקל העונש מישראל וזה הי' כפרה על ישראל וכמאמר הכתוב הרנינו גוים עמו כי דם עזדיו יקום ונקם ישיב לריו וכפר אדמתו עמו אמר הכתוב דינקים מהבבלים על שיעבדום הקשה ששיעבדו בישראל וחטאם של ישראל יופר בחורבנה של הארץ :

וזהו שהתנבא ירמי' דראה בנבואה שמי דברים הסותרים זה את זה לכאורה , רחיתי הארץ והנה חוהו ובושו רחיתי הסרים והנם רועשים וכל הגזעות החקלקלו, שנחלקלו גוף הארץ והערים , וזה מראה שאין סופן לחזור עוד , ושזב אמר רחיתי והנה אין האדם דגם להם אינו מוסרה וכמו שכתבו החס' צ"ק דהאדם גם עכו"ם בכלל ומדאינו מוסרה להם מוכח דמחזיק אותה עבור ישראל והואסף עוד לומר רחיתי והנה הכרמל המדבר וכל ערים נחלו דהם שמי דברים הסותרים דהוא מדבר ואינו נותן אוחו להם והערים נחלו , ונותן טעם לזה כי כה אמר ה' שממה תהי' כל הארץ שלא אתן אותה להם ותהי' שממה דשמים הוא מדה טובה וכלה לא אעשה ומש"ה הוא נחרבו הארץ והערים להגן על ישראל , וזהו מסקנת הגמרא בסנהדרין דדרשינן להפסוק וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה מה היום חחר ומאיר אף ישראל כן רק דנותן טעם על מה עשה ככה לארץ הזאת ונתן טעם דהוא למותן להגן עליהם וחציבותא גבן כדי שחזו לשוב לה :

18

ל-ע
וזה יקראו להם החרוץ

כצ"א שהיה הח"ה צ"א קלמן הכותב "צ"א" ק"ל שג"א כ"א

ראשי ושיבות ותלמידיהם בשלהי הקיץ. בשעת זעזוע דרעוין, עם המדומי חמה לפני צאת השבת התכנסו למעונו בני השיבות, ונשא בפניהם דברים על התביעה: "צפית לישועה?!". (שבה ל"א ע"א) ועל הגאולה המתממהת למרות שכל סימני עקבותיה כבר באו. לבסוף אמר: הן כבר הבטחנו כי "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (מ"א ז' ט"ו), שהגאולה העתידה תהיה כדגמת גאלת מצרים. אף שם חשב הקדוש ברוך הוא את הקץ ונולד הגואל, הכל היה מוכן ועל מה המתינו ממרום - להתעוררות של היהודים, לזעקתם ולשועתם. פכתוב: "ונצעק אל ה' אלקי אבותינו" וישמע ה' את קלנו וירא את ענינו" (דברים כ"ה ז'), וכתיב "ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי - וארד להצילו מיד מצרים" (שמות ג' ז'). על כן, מה אנו מחשים? הרי הכל ערוך ומוכן לגאולה, מדוע אין אנו זועקים? אם נזעק, תעלה שועתנו למרום והגאולה תבוא, פכתוב "וישמע אלקים את נאקתם, ויזכר אלקים את בריתו" (שמות ב' כ"ד)! אבל לשם כך אין די בזעקתו של אדם אחד, העם כולו צריך להעתיך בשועה - יש לנסע אפוא לרבי חיים עוזר בוילנה, רבן של כל בני הגולה, שיורה לכלם לזעק ולשוע לגאולה. לבטח יהיו דברינו נשמעים והזעקה תעלה למרום ותפעל פעלתה!

בקצר רוח חפה החפץ חיים ע"י צאת הפוכבים, הורה למהר בתפלה, ומיד שלח לקרא לאוהד המונני הורה לו לצאת ולשכנע עגלה - עומד הוא לנסע לוילנה ולהועז עם רבי חיים עוזר, לפרסם "קול קורא" לשועת הגאולה!

החתן ידע עד כמה תלט החפץ חיים, שכבר הפליג מעבר לשווה השיבה, ונסיעה כזו פרוכה לדידו מנוגת נפשות. הציע שיקרא לגאון רבי שמעון שקופ ראש ישיבת גרודנה ששהה במקום ולראשי ישיבות נוספים, שיועצו יחדיו. התמרמר החפץ חיים ואמר לו: "קראתיך כדי לעזר לי ולא כדי לסכל את תכניתו".

היה
היה
היה

20

באין בורה הלך הסתן למעונו של בעל הכרכרה המקומי, ובקשו
שיבוא עמו אל החפץ חיים ויאמר שהדרך משבשת ומלאה מהמורות,
ואי אפשר לנסע בה בלילה חשוף. הכרח החפץ חיים להמתין עד הבקר,
ואז הודיעוהו שהעגלון נסע בנסיעה חופה.

"חבל", נאנת, "היתה שעת הכשר - ושוב החמצה הגאלה"...

(תנועת המוסר ח"ד ס"ד, ועוד)

התשובה
לשאלה

התשובה לשאלה
השנייה

נסוגים אם אבו ומדרפם שבו טרם ישכבו בית מועד לכל חי

בנו בחיי אבן פקודא זצ"ל, הדגן הספרדי, צטט משל הקדמונים. מעשה בעשיר שנסע בכרכרתו וצרות מעותיו עמו, רכוש עצום ורב. פגעו בו שודדים ובקשו לחמסו ולהרגו. האיץ בסוסו, ונמלט מהם. הדפו אחריו בחרבות שלופות. סוסו זריו הנה, והשוט הצליף ודרפן. הגדיל את המרחק - והגיע לנהר. כאן עצר.

הנהר רחב, משתרע עד האפק. איך יחצהו - ורודפיו קלי רגלים, עוד מעט ישיגוהו!

נזכר, שצרות כספו עמו. החליט להעזר במטבעות, ולגבש באמצעותם את הנהר. לשפת עליו סוללת מעבר. פתח שק, והגיר חפץ אחר חפץ. מטבעות הזהב הנוצצים שקעו בקרקעית, השק פלה, ולא גודע פי בא במים! מהר, שק נוסף, ועוד אחד - ולשוא. והנה, נראות דמיות הרודפים. עוד שני שקים לו, אולי יצליח. ומאומה. פשהגיע לדיג האחרון, התעשת. נשא עיניו וראה סירה עוגנת בסמוך, ובעליה מתבונן בו בעינים קמות. אמר לו: "התאות להעבירני את הנהר בספינתך, תמורת זהוב זה?"

"ברצון", נענה. הספינה הובאה, עלה עליה, והפליגה - ברגע האחרון. הרודפים הגיעו טרופי נשימה, וראו כיצד נשמט טרפם מידם...

אמר בהקלה: "בזהוב אחד השגתי, מה שלא השגתי בכל כספי ונהבי!"

פה, בכל עברה בוראים קטגור, מלאך מחבל ומשחית הרודף להעניש וליסר ולענות בגיהנם. וכל הכסף והזהב שבעולם לא יצילו מידו -

ובתשובה פנה, בודוי דברים וחרטה עמקה, נמלטים מידו!

("חובות הלכות", שער התשובה פרק י')

כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו (ל' י"ד).

מפורסמת הקושיה, שלכאורה הסדר הסוף, כי בדרך הטבע הפה מדבר
מה שהלב חושב תחלה, וכאן מתחלה בפיך ואח"כ בלבבך.
ושמעתי מפי מורי הגה"צ ר' הירש לוינסון זצ"ל חתן מרן בעל חפץ
חיים זצ"ל, שאם לב האדם טרוד לפעמים בדאגות וקשה לו להתרכז במחשבה
של תורה, במצב זה אל ימתין עד שישתפר מצב רוחו כדי לעסוק בתורה, אלא
יוציא דברי תורה מפיו אף בלא מחשבה וזה ישפיע גם על הלב והמת. כי
הדבור וביחוד הנגינה יש בהם כח להשפיע על מערכת המחשבה, וכך יעלה
בידו לשעבד את לבו להגות בתורה.

ועל פי זה בארתי מאמר חו"ל: "כל השונה בלא זמרה עליו הכתוב
אומר וכו'", כי בלא זמרה חסר לאדם הרכוז המלא ותשומת הלב הדרושה לעסק
בתורה. וכעין זה אפשר להסביר הסעם שבהרבה מצות התלויות באמירה, כגון
ברכת כהנים, מקרא בכורים ועוד, מצותן היא בהרמת הקול, ולכאורה מדוע צריך
דוקא קול רם והלא לפני הקב"ה הוא מדבר, אלא שהקול משפיע על האדם
עצמו שיהיו פיו ולבו שוים. ומוצאים אנו באלישע הנביא שאמר: "ועתה קחו
לי מנגן ויהי כנגן המנגן ותהי עליו יד ד'" (מלכים ב', ג', ט"ו). ומצאנו גם
ברבה שלפני הלמוד היה אומר מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן (שבת, ל' ע"ב).
ולכל זה הסבר אחד, כי הפעולה החיצונית מעוררת את הלב והנפש.
הוא הדבר האמור במקרא שלפנינו: "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך
ובלבבך לעשותו", שאפילו אם לבו בל עמו ואין בו כל חפץ פנימי לעשות את
המצוה, אבל על ידי פעולה חיצונית שבמה יעורר את לבו לעשות ולקיים.

(72)

לא, יב הקהל זכו' והטף זכו'.

בחגיגה דף ג, א. (תנו רבנן): מעשה
(ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר חסמא)
שהלכו להקביל פני ר' יהושע בפקיעין¹. (אמר
להם מה חידוש היה בבית המדרש היום? אמרו
לו, תלמידיך אנו ומימיך אנו שותים². אמר
להם אף על פי כן אי אפשר לבית מדרש בלא
חידוש! שבת של מי היתה? שבת של ר' אלעזר
בן עזריה היתה. ובמה היתה הגדה היום? אמרו

(23)

לו בפרשת הקהל). ומה דרש בה? ("הקהל את העם, האנשים והנשים והטף"), אם אנשים באים ללמוד, (נשים באות לשמוע), טף למה באים? כדי ליתן שכר למביאייהם³. אמר להם: מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני⁴?! יתכן על פי מה דאיתא בירושלמי יבמות סוף פרק קמא (הלכה ו): ראה את רבי יהושע וקרא עליו (ישעיה כח, ט) "את מי יורה דעה". זכור אני שהיתה אמו מולכת עריסתו לבית הכנסת בשביל שיתדבקו אזניו בדברי תורה (עכ"ל). ולזה אמר ר' יהושע "ובקשתם לאבדה ממני", שלו יאות המאמר כמרגלית טובה לבעליה, שגם אמו עשתה כן. ופשוט.

התורה והמצוות
הרב הרב הרב הרב הרב
הרב הרב הרב הרב הרב

הרב הרב הרב

"הרב הרב הרב הרב הרב
הרב הרב הרב הרב הרב

כשהרב עורך ביקור נימוסין אצל אחד מחשובי העיר, אצלו נערכת
לו קבלת פנים מפוארת, שואל אותו אחד העורכים של פיטרקוב
בנימה מבודחת:

"בידוע שלעתיד לבוא תהיה תחיית המתים, ואז בוודאי יקומו
לתחייה כל הרבנים: מה אם כן יעשה הרב כאשר יקומו לתחייה גם
הרבנים של פיטרקוב?"

"נו", עונה הרב, "הרי באותה מידה תקומנה גם כל הקהילות
לתחייה ואז יוכלו הרבנים לקבל את קהילותיהם בחזרה, ואני אקבל
גם את שלי..."

"ומה יעשה כבוד הרב", חזר ושאל העורך, "אם רק הרבנים
הראשונים, שהיו גאונים וצדיקים גמורים, יקומו בתחיית המתים,
וקהילותיהם משום־מה לא יקומו?"

"ובכן", השיב הרב נחרצות, "רב שאין בכוחו להקים את עדתו יחד
אתו, אינו בחזקת רב..."

אפיזודה זו מסמלת את ההשתקפות האמיתית של עבודתו של הרב
— רב חייב להרים את קהילתו אתו יחדיו, ולרומם אותה, בתנופה
רבתי, עד למדרגה הגבוהה ביותר. כאשר הוא אינו מסוגל לכך, הרי
שאין לו חלק ונחלה במשפחת הרבנות. זו, אם כן, היתה תפישתו
הזכה של הרב בענייני הרבנות, בתלם זה הלך, וכך הוא ביקש לממש
את תוכניתו בחיי הקהילה.

כתיב ב' וילך "וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתני פני מהם והי' העם לאכול ומצאוהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאנו הרעות האלה ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה" עכ"ד הקרא. והקשו כל המפרשים כיון דישראל התוודו על עונם דעל כי אין אלקי בקרבם מצאום כל זאת למה יחרה אף ה' ויכפול עוד ההסתרה עליהם כדכתיב אנכי הסתר אסתיר וכו'. וראיתי בספר יד יוסף להחכם ר' יוסף צרפתי ז"ל שהי' חי בשנת שע"ז שאמר דבר טוב ונאה בזה, דהנה מצינו גם בפרעה שעשה תשובה ואמר ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים, אבל לא ארכה לו התשובה רק כל זמן שהמכה היתה לוקה בו, וכשהי' לו הרווחה חזר ונעשה פרעה הישן עד שהוכרח להלקותו שנית עוד ועוד, כן הוא גם אצלנו אם התשובה הוא רק ביום ההוא דוקא בעוד שהצרה שוהה עלינו וכשיעבור הצרה שוב יחזור למדתו הישנה או לא הוי התשובה תשובה ואדרבא יוסיף חרון אף ה' ח"ו, וזה שאמר הכתוב: ואמר ביום ההוא, דייקא ביום ההוא כל זמן שהוא בצרה יתוודה ויאמר על כי אין אלקי בקרבי מצאנו הרעות האלה, אבל כשיעבור הצרה לא יכיר זאת ויהי' שב על קיאו ע"כ ואנכי הסתר אסתיר פני וכו', עכ"ד ודפח"ח.

הגאון רבי יששכר שלמה טייכטאל זצ"ל הי"ד
 "אם הבנים שמחה" (בודאפעסט תש"ג) ע' רי"ד

הנהגת
בית המדרש
החדש

ושאינו יודע לשאל את פתח לו

רבים בדורנו שאינם יודעים לשאל, שנתקו מנעוריהם ממבועי התורה ועלינו לפתח להם ולקרובם לתורה. ואסור להם ולנו להתנאש, גם אם אינם עוד נערים ואף פאים הם בימים.

סח החפץ חיים וצ"ל, שלעורה ליפנישוק הסמוכה לוילנה הגיע קנטוניסט משחרר - מאותם רבבות נערים שנקרעו בילדותם מחיק אמותיהם ונמסרו לאפרים נכרים ונבערים, שהתעמרו בהם עד הגיעם לשנתם הי"ח, או אז נלקחו לעבודת הצבא לעשרים וחמש שנים. לחצים אימים, רדופי אימים וענווים, הלקאות והרעבות, הפעלו עליהם להמיר דתם. אלו שעמדו במסכת ההתעללות שנמשכה קרוב לארבעים שנה ונשארו נאמנים לדתם - שבו בגיל חמשים לתחום המושב של היהודים, והנה הם מנכרים לדינים ולמנהגים, אינם יודעים צורת אות עברית, אינם מכירים את סדור התפילה, ואף שפתם עלגת - מעט אידיש רצוצה ושכוחה, מתבלת בלשון קרקסטינים מחספסת ובוטה. בודדים. היה, ערירים, לא הקימו משפחה. קבעו משכנם בבית הפנסת, השתרכו בשולי החברה.

בין מנחה לערבית ישבו באי בית הפנסת ושמעו שעור משניות. למדו מסכת יבמות, וקורו שוב ושוב על המלה "יבם". באותם ימים פנו הנכרים הרוסים בשם יונים, שפן השתיכו לפנסיה היונית, בנגוד לפולנים ולליטאים שהשתיכו לפנסיה הקתולית. שמע החיל המשחרר את המלה החוזרת ונשנית, והבין שאומרים הם "יוון" - ובאמרם פן מלגלגים הם על נחין רוסי - והיכן יש פאן נחין רוסי מלבהו, ששרת עשרות שנים את הצאר הרוסי! קם ממקומו ועשה דרכו לשלחנם של הלומדים, רכן נכחו

והתמרמר: "חרפה ובושה היא, ללעג לאדם מסכן על שהמר לו גורלו ושרת אצל היונים! בושו לכם, שאתם גועדים במקום הקדוש ומבלים כף את הזמן... וכי מה אשם אני, שגזלוני מבית הורי ואמללו חיי"...

נדהמו הלומדים למטח ההאשמות, התנצלו והצטדקו שלא אליו התכוננו ולא עליו דברנו, ובכלל - לא "יוון" אמרו אלא "יבם", והוא משג הלכה. והלה בשלו, אזניו לא הטעוהו יון ולא יבם, עליו לעגו...

נבוכד. מה אפשר לעשות, כיצד נתן להפיס דעתו? בקשו להראותו במשנה ובחמש פי "יבם" כתוב, ולהסבירו משמעות המשג. אבל הלה בור מחלט, אף צורת אות לא ידע! לא ראו ברה לפניהם, והציעו שילמדוהו אל"ף בי"ת וצרוף נקדות, וינכח פי אמת בפיהם.

וסים החפץ חיים את ספורו, באמרו: "אני הפרתי את האיש הזה, כשהוא מעטר כבר בתאר 'הגאון מליפנישוק'!"...

(מאיר עיני ישראל, ח"ב רמ"ו)

לא, נו לקח את ספר התורה הזה וכו'
בן לעד.

הנה הוא לעד על המוקיר את ספר התורה

29

ומחשיב דבריו ומאמין בו. אבל כי יעזבו השם ויעבדו אלהי נכר הארץ, איך יעיד הספר תורה בעוד שהוא ילעג עליה? ! לכן אמר (פסוק כז) "אנכי ידעתי את מריך ואת ערפך הקשה, הן בעודני חי עמכם ממרים הייתם עם ה'", שאף שממרים הייתם, בכל זאת — "עם ה'", דבוקים אל ה'. וכמו בעגל שצוה להרוג איש באחיו ולא מיחו בני ישראל¹. ובפעור הוקיעו אותם וכל ישראל שתקו² [לכד זמרי]. "ואף כי אחרי מותי" בודאי אף שתמרו את פי ה', אך דבר ה' ואהבת תורתו יהיה בכם. כי כל הדתות הבדויות, בעת היה המחוקק חי שחקו לעגו לו, ואחרי מותם נתקדשו בשקרים רבים ובתועבות. לא כן דת הישראלי, אשר בחיי משה עמד בעצם תקפו. ולכן אמר הכתוב "הן בעודני חי וכו' אף כי אחרי מותי" — בודאי תהיו "עם ה'", לכן יהיה בך הספר לעד. וכן מצאנו בדורו של אחאב שעבדו עגלי זהב של ידבעם ואעפ"כ היו מכבדים את התורה, כמבואר בסנהדרין דף קב, ב³. כן נראה לי על דרך צחות.

30

דוֹסָא בֶּן הֶרְפִּינָס אוֹמֵר: שִׁנָּה שֶׁל שְׁחֵרִית וַיֵּן שֶׁל צְהָרִים וְשִׁיחַת הַיְלָדִים
וַיִּשְׁיבַת בְּתֵי כְנָסִיּוֹת שֶׁל עַמֵּי הָאָרֶץ מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם:
יֵא. רַבִּי אֶלְעָזָר הַמוֹדְעִי אוֹמֵר: הִמְחַלֵּל אֶת הַקְּדוּשִׁים, וְהִמְכֹּה אֶת

רבי דוסא בן הרפינס אומר שינה של שחרית. שמבטלת התפלה בזמנה⁵⁵:
ויין של צהרים. שמבטל תלמוד תורה ומביא לידי עבירה⁵⁶: ושיחת הילדים. שאותו
השעשוע מושך את לבות בני אדם על ידי אהבתם את הנערים ונמצאת התורה
מתבטלת: ושיבת בתי כנסיות של עמי הארץ. וכמה רעות בישיבת כנסיותם:
מוציאין את האדם מן העולם. כי על מה נברא אדם אך לעסוק בתורה⁵⁷ והיא אורך
ימים ושנות חיים⁵⁸, ואם לוקח הוא דברים כאלה למה לו חיים וראוי לטורדו מן
העולם⁵⁹ כי הכל הוא והבל ימיו, ואחר שחיה כמה שנים ונתעסק בעסקו ולא הועיל
הואיל שבטל התורה על מה יוסיפו לו ימים. משל למלך שנתן מאה כסף לעבדו
והשליכם לים וחזר ובקש ממנו אחרים והלא ראוי שלא יתן לו יותר, כך מי שאינו
עוסק בתורה:

יֵא. רַבִּי אֶלְעָזָר הַמוֹדְעִי אוֹמֵר הִמְחַלֵּל אֶת הַקְּדוּשִׁים. זֶה הַמַּפְגֵּל אֶת הַקְּדוּשִׁים וּמַטְמָאם,
אֶחָד קְדוּשֵׁי מִזְבַּח וְאֶחָד קְדוּשֵׁי בֵדֶק הַבַּיִת⁶⁰, הִמְחַלֵּל אוֹתָם אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם
הַבָּא:

יוסף לקח

- 55 באדר"ג (כ"א) איתא מק"ש. וע"ע בשערי העבודה (כ"ט) רעובר בזה על מצות קדושים תהיו.
56 תולדת היין לפרוק עול הלב שהוא הליצנות (רבינו משלי כ"א).
57 (לעיל בשינת שחרית כתב משום תפילה).
58 בברכות (נ"ד) נותנים לו ס"ת ואין קורא ימיו מתקצרין דכתיב אורך ימים ושנות חיים (משלי ג). וע"ע בפסחים (מ"ט) על חייו לא תס, וברש"י שם.
59 ע"י לעיל (פ"א מ"ג) ודלא מוסיף יסף. ורבותא הבא אף דרק ביטול שעה אחת מתחייב בכרת דסנהדרין (צ"ט) כל שאפשר לו לעסוק וכו',
- כמ"ש בדרשת הגר"ח מוולוז'ין. וע"י בנין עולם פי"ג.
60 הנה בבדק הבית היינו במעילה, וכמ"ש ברע"ב, דטומאה אין בו איסור. ובהג' רד"ע (בפ"ג מתשובה הי"ד) הוסיף אכלם בחוץ.
(וע"י בבכורות (ל"ד) הוה אמינא דגם תלויה (שא"א לאוכלה) בעי שימור. ויש לפרש משום חילול וזילזול. ע"י בזבחים (ק"א) דאף מסיח דעת משמירתם חשיב מבזה. וע"ע שם כ"ז מסייע בבית הגרונות חשיב מחלל).
וברמ"ה (סנהדרין צ"ט) כתב טמא שאכל תרומה. (ע"י ר"מ רפ"ו מתרומות).

בני אדם שואלים זה לזה: "האם אמרת סליחות?" ומשיבין זה לזה: "הן אמרתי כבר סליחות". ואינו שם לב מה בצע אמירתו הסליחות. והלואי שהבורא יתברך שמו, יאמר הסליחות, הינו שיסלח עונותינו, אך זה אי אפשר מבלי התשובה, לכן יזהר האדם בעת אמירת הסליחות, לקבל בלבו תשובה גמורה, דהינו שיתחרט על עונותיו שעבר, ויקבל על עצמו להזהר להבא.

ומה טוב אם יוכל להוריד דמעות בעת אמירת הסליחות, כי "שערי דמעה לא ננעלו" (ברכות לב:), ותביבין הן דמעותיו של אדם לפני הבורא יתברך שמו יותר מכל התפילות, כנזכר בגמרא הקדושה ובזהר הקדוש והתקונים במקומות רבים.

[הג"ר אלכסנדר זיסקינד זצ"ל בספר "יסוד ושורש העבודה" (שער עשירי פ"ה)]

הג"ר שלמה היימן זצ"ל – ששימש כראש ישיבת תורה ודעת בארה"ב ונמנה בתקופה מסוימת על תלמידי הג"ר נפתלי טרופ זצ"ל – היה מספר בהתפעלות על אודות ה"סליחות" הראשונות של

עשרת-ימי-תשובה שאמר בשנה אחת בצוותא עם הגרנ"ט — אשר שימש אז גם כשליח הצבור: לפני הסליחות, עלה הגרנ"ט על הבימה לפי בקשתו של מרן ה"חפץ חיים" ודרש בדברי התעוררות:

"בפיוטי הסליחות אנו אומרים: 'כדלים וכרשים דפקנו דלתיך' והביאור בזה, דעני שעוד יש בידו שווי כל-שהוא אינו דופק על הדלתות, ובשעה שהוא בא לפתח הרי הוא משתעל, וכדומה, כדי שדרי הבית ירגישו בו ויעניקו לו דבר-מה. אבל מי שהוא רעב ממש, ערום ויחף, אינו יכול להשתלט על רגשותיו ולהתעסק ברמזים, הוא דופק על הדלתות וצועק 'הצילו'!..."

חז"ל אמרו: כל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה שנאמר: "מראשית השנה". אף ענין זה יש לפרש לפי דברינו: אדם שהיתה לו שנה נוחה, כשהוא עומד להתפלל בימים הנוראים, הוא חושב כי הוא מוחזק בטובה מן השנה החולפת. אבל באמת הדבר יסודו בטעות. תוקפו של החוזה של השנה הקודמת פג לגמרי עם בוא השנה החדשה שכן גם בשנה החולפת היינו רק כמפקחים על רכוש לא לנו

וללא בעלות עליו. לפיכך, כאשר מגיעים הימים
הנוראים, אנו צריכים להרגיש כרשים ודלים לגמרי,
כעני שאין לו אפילו שוה פרוטה, ולבקש רחמים
בזעקת 'הצילו' מהשי"ת על הכל מחדש. לכן כל שנה
שרשה בתחילתה - שמתפללים עליה בתחילתה
כדלים ורשים, מובטח שתהא מתעשרת בסופה.
(הקדמת חידושי הגרנ"ט - אורייתא)

כלל קלט

דין ליל ראש השנה ותפלת ראש השנה [תקפ"ב]:

א בליל ראש השנה יכנס לבית הכנסת ביראה ורעד, כי כבר הגיע העת להכין כסאות למשפט בשמים ממעל. וראוי לכל אדם אף מי שאינו נזהר להתפלל מעריב בזמנו, על כל פנים יזהר ב' ימים אלו שהוא מיום א' דראש השנה עד אחר יום הכיפורים להתפלל מעריב בזמנו. ואף בשאר דברים שלא היה נזהר בכל השנה ואף שאין דעתו לנהוג כן לעולם, על כל פנים ינהג כן ב' ימים אלו שהם ימי תשובה ורחמים. וכשם שאנו אומרים שהקדוש ברוך הוא מתנהג בחסידות, כן ראוי לכל אדם להתנהג בימים אלו בחסידות מה שאפשר לו. ויתפלל בכוונה גדולה, וכל שכן שלא ישכח להוסיף מה שתקנו חז"ל בתפלה זכרנו ומי כמוך וסיום הברכות מלך הקדוש, ובחול מלך המשפט. (ואם שכח, נתבאר כל הדינים לעיל בהל' תפלה כלל כ"ד סי' י' וסי' ט"ז וסי' כ"ד וכלל כ"ח סי' י"ז). ויש נוהגין להתפלל כל התפלה בראש השנה ויום כיפור בכריעה¹. ואמנם צריכין הם לזקוף כדי לקיים הכריעות, ולכן כשמתחיל ברוך, כורע. וכשיאמר ה', יזקוף, ואחר כך יכרע עד קודם סיום ברכה, ויזקוף. ואחר כך כשיאמר ברוך, יכרע. וכשיאמר ה', יזקוף, וישאר זקוף עד שהתחיל כבר איזה תיבות בברכה ב' דהיינו שיאמר על כל פנים אתה גבור לעולם ה' בזקיפה. דאסור לשחות בתחלת ברכה וסוף ברכה אלא במקום שתקנו חכמים. וכן כל תחלת ברכה וסוף² ברכה צריך שיאמר בזקיפה. ואמנם מאחר שירדה חולשה לעולם, יותר טוב להתפלל באיברים זקופים ולב כפוף ובכוונה רצויה, כי אין הפץ לה' לכוף כאגמון ראשו ולבו כל עמו:

להרבות ידידים

כתוב "אל אמונה ואין עול וגו' כי כל דרכיו משפט". ויש להתבונן היטב איזה תאר ושבת הוא על הקב"ה שאינו עושה עולה? יצוייר אם יבוא אחד ויציע שידוך למי שהוא, ויבקשו ממנו שיגיד איזו מעלות על המדובר, ויענה שהוא לא עושה עוולות, אינו גונב ולא מכה שום איש, היתכן שימנו כל זה למעלות? ולכן מובן שאי אפשר לפרש פסוק זה כפשוטו, ותימה רבה יש בדבר מהו השבח על הקב"ה שאינו עושה עולה? אכן לכשנעייין היטב נראה לפרש דהנה ב"ד של מטה שפוסקים את הדין אפשר מאד שגורמים שנעשה ע"י פסק זה עוולה, כלומר: אחד שנתחייב מיתה בב"ד כדת וכדין בעדים ובהתראה וממיתים אותו. אמת כי לגבי דידי לא נעשה שום עוולה. כי ראוי הי' לגזר דינו. אבל הרי השאיר אשה אלמנה וילדים יתומים שאין להם כעת תומך ומפרנסם וכו' וכו'. והם הרי לא חטאו ואינם ראויים לעונש כזה שישארו כצאן בלי רועה וכו' וכו'. והם הרי לא חטאו ואינם ראויים לעונש כזה שישארו כצאן בלי רועה וכו' וכו', אבל ב"ד אין להם שום ברירה אחרת, הם מחוייבים לעשות אתו את הדין אע"פ שעיי"ז נעשה עוולה לבני משפחתו.

כ"ז בדיני אדם, אבל בדין שמים אינו כן, אם אדם נתחייב בדין שמים עונש מיתה ח"ו על חטאיו, או יסורים או גלות וכדומה, כביכול מסתכל הקב"ה על סביביו של אדם זה על

משפחתו על חביריו וידידיו שיהי' להם צער כשיבוא זה על ענשו, ואם להם אינו מגיע הצער הזה, הרי הוא ניצול בזכותם. כמו"כ אם הוא אדם עשיר ומפרנס עניים ואם יענש יאבדו העניים פרנסתם עי"ז, הרי הוא ניצול על ידם, רק אם גם העניים ההם ראויים לעונש זה שיאבדו פרנסתם.

וזהו הפירוש "אל אמונה ואין עוול" שהקב"ה אינו עושה עוול לאחרים שאינם ראויים לעונש, עי"ז שנענש אחד שהוא ראוי לעונש. דאם הם אין מגיע להם שיצטערו, גם הוא נפטר מענשו על ידם. והוא גם מה שמצינו בגמ' (ר"ה י"ח) על האי מתניתין דבר"ה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון, אמר רבב"ח א"ר יוחנן וכולן נסקרין בסקירה אחת. והיינו מה שאמרנו שאמנם כל או"א עובר לפניו ביחידות - כבני מרון - לדון אותו על מעשיו הוא בעצמו, אם לזכות או ח"ו להיפוך, אבל מ"מ נסקרים גם כל העולם בסקירה אחת יחד אתו, כלומר: שמסתכלים בשמים למי מאנשי העולם יפגע ענשו של זה, ואם השני אינו ראוי להצטרף בצערו לעונשו של זה, פוטרים גם אותו ויוצא זכאי!

מעתה מה טוב הוא לאדם שיש לו ידידים רבים, כי אם יצא עליו גזר דין לא טוב ח"ו, והוא יש לו ידידים אשר יצטערו בצערו אם יענש, והם אינם ראויים להצער הזה, הרי ינצל בזכותם וכמש"נ.

לכן העצה היעוצה לנו בכל זמן וכ"ש בערב ראש השנה, שנתקשר כולנו בעבותות אהבה - כל אחד לחבירו - לכל הפחות שיהא שותף אחד להשני - להרגיש שמחה בשמחת

חבירו, ובן אהיבן ח"ו שש 638 אולם כצ"ע חבירו -
וכן יע"פ כל אהבה אהבה אהבה אהבה אהבה
י"ו י"ו חבירו כצ"ע חבירו - (א"ר אהבה)

פרק י

התשובה ודרכי הכפרה

כבוד רב
למחפשי האמת

תוכן הפרק : כונת דברי האשה שלאב"ד אין מקבלין בתשובה היתה כדי להרחיקו מתשובה ויהנה מעוה"ז — ויתכן גם שאמרה כן לעוררו בתשובה — כוחו של היצה"ר בפיתויו שבקל אפשר לשוב — העונשים אינם דרך נקמה או תשלום אלא טבעי כמו סם מחייב המות — כמו שהחקנה הטובה מנעמת עד שלא מרגישים בהצער — כך העונשים כשחוזרים בתשובה מרגישים העתיד הנפלא, וזה ממתיק את מרירות העונש, וזהו זדונות נעשו כשגגות, אבל בעושה תשובה מאהבה שכל צנורות העתיד פתוחים לפניו, הם ממתיקים לו כאבו שאינו מרגיש כלל. — אופני היצירה יצר ה' בשני דרכים : בשמירת תורה המוביל ישר אל הטוב המוחלט או ח"ו העונות בעונשם וכבדם ממרקים אותם ומובילים באחרונה אל הטוב. — אם היה האדם מרגיש שהמירוק מקרבו אל ה' היה המירוק עצמו עדן נפלא — עד שהגהינם נהפך לעדן, ומה שהיסורים יותר גדולים הלא יודע שזה מקרבו יותר לז' ונעשים הם לעדנים נפלאים זדונות כזכיות. — אין ויתור על החטאים, אלא שהקווי ממתיקם וזה ששמע אדה"ר מקין שהתפשר היינו המתיק ע"י הקווי, שמח והתעמק יותר בהעתיד ואמר מזמור שיר ליום השבת — האסון של האדם שנדמה לו שיש וויתור ובהרהור תשובה יצא, ואינו מתעמק בגודל אוויליותו של חטא. — הגוף בלי הנשמה אינו יכול לחטוא נמצא שכופה האדם על חלק אלקי ממעל הנשמה לעבור על פי ד' — וכאלו עקדו ידיו ורגליו של המלך לעבור על גזירותיו — ראב"ד חשב שיש וויתורים למעלה, וכאשר היא התחכמה ואמרה לו שאין ראב"ד מקבלין בתשובה הכיר בעוצם כובד החטא ושב בכל לב. — כן אנו ע"י שטעינו באחטא ואשוב ואין תשובה ע"ז נתעורר בתשובה.

אמר עליו על ר"א בן דורדיא שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עליה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרמי הים, והיתה נוטלת כים דינרין בשכרה, נטל כים דינרין והלך ועבר עלי' שבעה נהרות. משעת הרגל דבר הפיחה. אמרה כשם שהפיחה זו אינה חוזרת למקומה, כך אלעזר בן דורדיא אין מקבלים אותו בתשובה. הלך וישב בין שני הרים וגבעות, אמר : הרים וגבעות בקשו עלי רחמים, אמרו, עד שאנו מבקשים עליך רחמים, נבקש על עצמינו, וכו' אמר אין הרבר תלוי אלא בני הניח ראשו בין ברביו וגעה בבכיו עד שיצתה נשמתו.

38

יצתה בת קול ואמרה: ר' אלעזר בן דורדיא מזומן לחיי
העוה"ב וכו'. ככה רבי ואמר יש קונה עולמו בכמה
שנים ויש קונה עולמו בשעה אחת; ואמר רבי לא דיין
לפעלי תשובה שמקבלים אותן אלא שקורין אותן רבי
(ע"ז י"ז, א).

תמוה הדבר מה שהזונה עוררתו אז בעת תקיפת היצר לתשובה.
אולם אם אמנם יש מקום לומר שראב"ד עם כל מה דה"י כבר
אביק בעבירות אלו, בכ"ז עדיין נשאר בלבו ניד אחד דופק בקרבו;
ובכל פעם שעשה ועבר ניכר ה"י בו הסלדתו שנסלד מהעבירה, ועל
כן חפצה היא שימלא תאותו בלי שום הסלדת הרוח, ואמרה לו כי
אין לו כלל לחשוב ע"ד תשובה, שכשם שהפיחה זו אינה חוננת
כן אלעזר ב"ד אין מקבלים אותו בתשובה, ועל כן אין לפניו דרך כי
אם עכ"פ ליזיל ולתנהי מהאי עלמא, כמו שאמר אחר בחגיגה (ט"ו, א).
אבל דוקא זה עורר את רגשתו הסולדת ושב בתשובה שלמה.

אולם יותר נראה לשער, כי הזונה הלזו, כבר השתדלה בכל עון
להתרחק מתאותה והגדירה עצמה בגדרים גדולים, ראשית הלכה
לכרכי הים, מקום מרחק מבני אדם שלא יהיו קופצים עליה, וגם
העמידה משכורתה כיס מלא דיגרים, ועוד בחרה מקום שבתה בהפסק
של שבעה נהרות, למען לא יהי נקל לבוא אליה. ואולם ראב"ד
שנחאבק בתאותו זו, בכל לבבו נפשו מאודו, התגבר על הכל ועבר
לכרכי הים ועבר על שבעה נהרות, ונתן לה כיס מלא דיגרים, אבל
מפני שהיא כבר שבה בתשובה, התחכמה למנוע מעבירה, ואמרה
לו שלא יקבלוהו בתשובה, ודברים שיצאו מן הלב נכנסו אל הלב
ופעלו שישוב בתשובה שלמה.

אבל מי יתן לנו להבין מה גדולות היו המילים הללו לפעול
על ראב"ד להתגבר על יצרו בעצם תקפו, ולתת רסן לחאותו הבווערת,
ולשוב בתשובה שלמה, במה לקחה אותו ובמה השפילה את גאות יצרו.

נראה, כי כל יסוד כוחו של היצר הוא במה שמפתה לאדם
ומרמחה, שעוד יעלה בידו לשוב, וממילא יהי פדוי מכל המעיקות

והצרות העונשים הקשים והמרים העתידים לבוא על כל חטא וחטא, ואמונתו בקלות התשובה, היא המעבירה על דעתו ועל דעת קונו.

אחר חכמה

למרות מה שבאמת אינו כן, לבד מה שלא בנקל בא הזכי לתשובה, ביחוד בדבר דאביק ב"י, עוד זאת אמנם נאמנים המה דברי חז"ל עשה תשובה מאהבה זדונות נעשו כזכיות מיראה כשגגות, כל לחשוב שלא יקבלו שום עונש תמורת העונות, וכל אשר יוסיף עונות ופשעים יותר יהיו לו אחר כך זכיות יתירות, לא כן הדבר.

דהנה כבר נתבאר שהעונשים אינם דרך נקמה ח"ו, ולא תשלום שמשלמים לו בעבור העונות, אלא שבכל עון וחטא נוצר בו טבעיות כזה המביא ומחייב את העונש כמו סם המחייב את המות, וע"כ בלתי אפשר להיות משוחרר מהעונשים, אלא כמו שאנו רואים בחוש במהלכי העולם, שמחמת איזו תקוה ראוי מבליגים על כמה מיני יגון וצער, ואם התקוה היא כ"כ גדולה עד שמנעמת את הציור, וכל כלי המוח מתמלאים מהתשוקה והגעגועים להתקוה ההיא, פועל הדבר עד שאינם מרגישים כלל בהצערם והכאבים המסבבים אותו עתה, שהצער מתבטל בהשמחה, באופן זה אף העונשים על כל חטא ועון, אם כי הם מוכרחים, ולא יותר מהם כל שהוא, בכל זאת אם עושים תשובה ושבים אל ד', הנם מתחילים להרגיש בהעתידות הנפלאה שתבא אחרי מירוקי העונשים, והרגשה זו ממתקת את המרירות, וזהו דתשובה מיראה זדונות נעשו כשגגות, היינו שע"י תשובה מיראה זוכה רק להרגיש בהעמיד לפי ערך שיומרו לו זדונותיו, שלא ירגיש בכאביו רק כמו שמרגישים בשגגות, אבל אם עושה תשובה מאהבה, שכל צנורות העתיד פתוחים לפניו, ממתקים המה לו את כל כאביו, עד שאינו מרגיש בהם כלל.

ומה שהם לו כזכיות, גראה עפ"י מה שבארנו מכבר, בתוכיות אופני היצירה, שלכתחילה יצר אותה הקב"ה בתכונה כזו שיהיו בה שני סדרים אשר שניהם מובילים את ההוי לכליל הודה ותפארת בצחיותה, היינו שמירת תורה ומצוה ביראה ואהבה כדת מה לעשות שבאופן זה תיכף מתנהלים אל הטוב המוחלט העתיד, או אם ח"ו

[סג]

40

לא עמדו בנסיון, והוכשלו בעונות ופשעים, העונשים כבדים וחומרים ימרקו אותם, ומגיעים לידי הטוב המוחלט ע"י המירוקים. וכשם שקילוסו של הקב"ה עולה מן הצדיקים מגן עדן כך עולה קילוסו מן הרשעים ממהינם (שמות רבה פ"ז), שכמו הג"ע הוכן מראש להתגלות בו תענוגי הנצחיים לצדיקים, כן הגהינם הוכן מראש למרק את הרשעים ולהביאם ע"י זה לחיי העדן, ואלמלא הי' האדם יודע ומרגיש את קרבת נשמתו שבכל מירוק ומירוק של העונשים הקשים והמרים הנהו מתקרב אל הטוב, כבר הי' המירוק הלזה עצמו יוצא מכלל מירוק, ונעשה הוא עצמו עדן נפלא, מפני שחשות העתיד מבליג וממתיק את ההוה, אלא שזה ג"כ מסדר העונשים לבל להרגיש בחשות העתיד ולשכות שמה בגיהנם בכל גדלות אלקות, כמו התוכחה של „ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן" וגו' (דברים ד').

אולם זה שעושה תשובה מאהבה, באמת מתגלים לו כל התוצאות הטובות שיצמחו ע"י העונשים, ובו בזמן שהוא בגיהנם חש ומרגיש כל המנעמים העתידיים, ומכיר את ד' וטובו, וממילא מבליג על כל היגונות והכאבים, עד שכבר הגיהנם עצמו מתהפך לו לעדן ושש ושמת על כל מירוק וביחוד על זה שיותר קשה ומר, מפני שיודע שכל מה שהעונשים יותר יהיו קשים וגדולים, יותר מתקרבים לו העדונים הנפלאים העומדים הכן בעדו לצאת ע"י המירוקים. וזהו זדונות געשו לו כזכיות.

בזה נבין דברי המד"ר (בראשית כ"ב), פגע בו אדם הראשון לקין אמר לו מה געשה בדינך. א"ל עשיתי תשובה ונתפשרתי. התחיל אדה"ר מטפת על פניו. אמר, אם כך היא כחה של תשובה ואני ל"ה יודע. מיד עמד אדה"ר ואמר מזמור שיר ליום השבת, ע"ש. ואינו מובן כלל מהו זה שאומר שנתפשר מה ענין הפשר, וגם מה הגיעה ידיעה חדשה לאדה"ר שטפת על פניו והתחיל לזמר מזמור שיר ליום השבת.

אכן הענין הוא כפי מה שבארנו, שויתור על החטאים אין וגם אחרי כל התשובות היותר מעולות לא יבצרו העונשים הקשים והמרים,

אלא שהם מתמתקים ע"י הקווי של העתיד וששים ושמים עליהם כעל כל זכיות גדולות, כשם שלא יכבד לאדם לעבור על ימים ונהרות בשביל טרף לחמו, ולכן אדה"ר שידע חומר של חטא, ולא נפל ברשת של טעות הויתור, דאג מקודם על העונשים, אבל קין אמר לו שאם אמנם כן הוא ויתור אין, אבל יש לאל התשובה להתפשר עמהם והם מתמתקים ע"י הקווי, שמח אדה"ר והתחיל להעמיק יותר בתיקון העתיד ובמזמור של יום השבת יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים. ובוזה יבליג על כל היגונות והיסורים ויהיו לו לשמחה ולמחול. „הפכת מספדי למחול לי פתחת שקי ותאזרני שמחה“ (תהלים ל').

^{צ"ל} ~~הפכת~~

נחזור למטרתינו דכל אסונו של האדם הוא מפני בטחונו שבוטח בתשובה וזה בא לו מפני שאיננו משער את כובד העונשים, ונדמה לו שבידו ליפטר מהם ע"י הרהור תשובה איזו שהיא, ומשום זה איננו נסלד משום עבירה.

וראוי לדעת כי בעיקר בא הטעות הלזה מצד ציור הויתור, ובאמת אין זה אלא שאומרים הקב"ה וותרן, וזהו שמביא את הציור השוא להיות בטוח שיעשה תשובה ושכל תשובה מבטלת את כל העונשים, הגורם לציור הויתור הוא חסרון ההעמקה בגודל אומללות של כל חטא ועון, אבל באמת יש לעשות חשבון פשוט להכיר בחומר החטא, כי אם יחלה האדם באבר שהנשמה תלוי בו, יופסקו כל כוחותיו ולא יעלה בידו אפי' לזיז אבר אחד, נמצא שכל החיות גמשכת מהנשמה, ואם חוטא ועושה דבר שהנשמה איננה מרוצית מזה, הרי הוא כופה את הנשמה שתעשה נגד רצונה, ותתעכר בעכירות העון שכפה לו. והנה הנשמה מבלעדי הכוח האלקי של גשמתא דכל גשמתין לא הי' לה כל חיות, נמצא שע"י כל חטא כופים כביכול כלפי מעלה לעשות מה שנצטוינו מפיו יתברך שלא לעשות אותו.

נמצא דכל חטא הוא כאילו כפתו למלך ידיו ורגליו והכריחו אותו לעבור על הגזירות שלו, היכולים לשער את כובד ענשו של כזה, ככה הרבה יותר מזה יכולים אנו ללמוד מזה לדעת את עונש של איזה עבירה אפי' הקלה שבקלות, כי אם אמנם מצד עצמו איננה

כל כך חמורה אבל מצד להכריח כביכול כלפי מעלה שהוא יעשה את זה, אין חקר כלל להעונשים המגיעים.

ואלמלא היו מעמיקים להבין את זה, כבר הי' הולך ממנו ציור של ויתור, שרק הוא המקור לכל ההכשלות הנפילות והירידות, ולכן אם גם ראב"ד, מה שהי' שקוע כ"כ בחטאות ובעבירות אינו ג"כ אלא מצד בטחונו שעוד יספיק לעשות תשובה, ובא לו זה מצד חוסר ידיעתו והכרתו בחומרו של חטא, והגיע אל ציור הויתור, ועל כן התחכמה היא ועמדה על נקודת הטעות שלו ואמרה לו בודאות, אלעזר ב"ד אין מקבלים אותו בתשובה. ובל יחשוב שיש ויתור וקל הוא החטא, ובזה קלעה אל המטרה לירד אל לבבו ולהכירו כי אין השאול בית מגוס לו ושהוא אבוד מעולמו, והוא גם הוא הכיר בעוצם כובד של כל חטא, וק"ו פשעיו הגדולים, עד שמתוך מרירות וחשבונו העמוק יצאה נשמתו.

כן גם אנו, כיון שכל הגורם לעונות הוא בטחון התשובה שהחטאים נראים קלים, וממילא התשובה קלה הנה קלקלחנו זו תקנתנו, שהרי ע"י זה הננו נכשלים להיות בכלל אחטא ואשוב אחטא ואשוב, שנבעלו שערי תשובה לפניו, וא"כ שוב אין לנו תקנה, ומתוך זה מתוך שגדע שאין לנו לקוות על תשובה יכול זה להביא לנו שלא נחטא עוד, ולאט לאט נתחיל להכיר בחומר של כל חטא וחטא, עד שנוכה לתשובה שלמה באמת.

43

כרוב הלב

דבר זה הוא -

אשר הנהיג להנהיג את ישראל הנהיג להנהיג יצחק, ואמר לו יצחק - ואלהם יבן.

למה - ואלהם יבן יצחק?

ואשר הנהיג להנהיג את ישראל הנהיג להנהיג יצחק, ואמר לו יצחק - ואלהם יבן.

אלהם יבן יצחק - ואלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק.

אלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק.

אלהם יבן יצחק -

אלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק.

אלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק.

אלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק.

אלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק.

אלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק.

אלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק, ואלהם יבן יצחק.

(44)

(44)

אוריאל ז' 2.11.11 1714

רמב"ם הלכות עבדים פרק ט

הלכה ז

יכול הרב לומר לעבדו כנעני עשה עמי ואיני זנך אלא ילך וישאל על הפתחים ויתפרנס מן הצדקה שישאל מצוין להחיות העבדים שביניהם, בד"א בעבדיו שאין ב"ד נזקקין לגדולים לשמור ממונם ואם לא יאכיל לעבדיו וישקם כראוי הם יברחו או ימותו ואדם חס על ממון עצמו יתר מכל אדם, אבל עבדים שהכניסה לו אשתו בתורת נכסי מלוג חייב במזונותיהן שעל מנת כן הכניס אותם שאם לא יזון אותם ימותו ויברחו והרי אינו חייב באחריותו. +/השגת הראב"ד/ אבל עבדים שהכניסה לו אשתו וכו' עד שעל מנת כן הכניס וכו'. א"ל לא נתברר לי דבר זה שאם אמר הבעל איני עובד ואיני זן יכול הוא לעשותו. +

הלכה ח

מותר לעבוד בעבד כנעני בפרך, ואע"פ שהדין כן מדת חסידות ודרכי חכמה שיהיה אדם רחמן ורודף צדק ולא יכביד עולו על עבדו ולא יצר לו ואכילהו וישקוהו מכל מאכל ומכל משתה, חכמים הראשונים היו נותנין לעבד מכל תבשיל ותבשיל שהיו אוכלין, ומקדימין מזון הבהמות והעבדים לסעודת עצמן, הרי הוא אומר כעיני עבדים אל יד אדוניהם כעיני שפחה אל יד גבירתה, וכן לא יבזהו בידי ולא בדברים לעבדות מסון הכתוב לא לבושה, ולא ירבה עליו צעקה וכעס אלא ידבר עמו בנחת וישמע טענותיו וכן מפורש בדרכי איוב הטובים שהשתבחה בהן אם אמאס משפט עבדי ואמתי בריבם עמדי הלא הבטן עושני ב עשהו ויכוננו ברחם אחד, ואין האכזריות והעזות מצויה אלא בעכו"ם עובדי ע"ז אבל זרעו של אברהם אבינו והם ישראל שהשפיע להם הקב"ה טובת התורה וצוה אותם בחקים ומשפטים צדיקים רחמנים הם על הכל, וכן במדותיו של הקב"ה שצונו להדמות בהם הוא אומר ורחמיו על כל מעשיו וכל המרחם מרחמין עליו שנאמר ונתן לך רחמים ורחמך והרבך.

55

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך תקליטור פרויקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

שלמה לזונשטיין

שלמה קזיוף [shlomokaz@bezeqint.net]
יום ראשון 01 ינואר 2006 12:43
leorhaner@enativ.com
הארה למילים שהביא הרב אשתקד

הנחיה
שלמה לזונשטיין

מאת:
נשלח:
אל:
כנושא:

לרב שלמה היקר
בפרשת פינחס אשתקד הביא הרב בשם המקור ברוך את המילים שאומרים בראש השנה ומשמעות כל מילה היא
קיצור של שני מילים פלא גדול על מקור ברוך.
כיוון שמילים אלו הינם ראשי תיבות ולא שני מילים להלן הר"ת:

אנקת"ם - אל נא קרב תשועת מצפיך
פסת"ם - פחדך סר תוציא ממאסר
פשפס"ים - פדה שועים פתח סומים ישעך מצפים
דיוגס"ם יקשיים וקבץ נפוצים קמוך זה מופלגים
מופיע ביהי רצון שלפני תקיעת שופר אצל הספרדים
יישר כוחך ושתזכה להמשיך להגדיל תורה ולהאדירה

58